

Het Gronings is bezig te verdwijnen. Aldus de conclusie van een onderzoek van Groninger studenten. Siemon Reker, een van de studenten, schreef er op zaterdag 9 oktober een rubriek over.

Jan Klompsma, jarenlang journalist en nu bank-beheerder op Schiermonnikoog, verzet zich tegen het verdwijnen van het Gronings. „Een volk, dat zijn taal verliest, verliest zichzelf, is de strekking van zijn verhaal, dat in het Gronings is geschreven.

Veur 'n joar of wat laag wie mit 't schip op Zoltkamp. Eterij was zowat op, doarvandoan ik aan bosschop. Op 't stee, doar ze 't haart te 't dörp oet ropt haren, ston 'n grode winkel van sinkel. Ales te koop. Mozzen joe zulm mor reddden. Nou haar ik 't nait zo bot aan tied om ales op te zuiken woar of 't ston of laag, dus ik zee tegen zo'n wichtje: „Ik wol geern 'n witstoetje, 'n haalfstiege aai-er, 'n vörrel van 'n brood, 'n pond siepels, 'n pond graauwaarten en 'n luk stukje van 'n swienerug.“ 't Wicht keek mie aan en zee: „Hai, wat proat ie ja raauw!”

'n Joar of wat eerder haar wie 'n luk aarbaidershoeske op Kattenbörg onder Lains. Ien 't eerst 'n bult neisgierig volk, gonnet laipen ons deur zowat oet hengen. Mor niks mit te doun, gezellig, kovvie, 'n klokje en dikke stukken vertellen. Ien 't Grunnegers, mor dat haar ie al docht. „Komaan,” zee ik op 'n noamiddag tegen vraauw, „ik zel noar 't dörp en heuren doar op 't schoulplaaen ais op, hou kiender vandoag de dag onder 'n kander proaten.. Alerbenaauwdst! Gainain, dei Grunnegers, mor ook gainain dei Nederlands prout. Haalf stront, haalf regenwoater, mit 'n bragelaksent.

Ien 1957 mouk ik veur de Grunneger oetzenden van wat dou nog Regionale Omroep Noord haitte 'n proatje mit Jan Ploeger, 'n Oldambtster dei ien 1936 no-

Beschermen of beschieten?

ar Zuudoafrikoa vervoaren was. Ik loof, dat e bie 't hoger onderwijs in Pretoria was, Nederlands ducht mie. Hai haar zien aigen sproak mitnomen en doar was niks aan veranderd; mor mienent haar leden onder twinnege joar slietoazie. Ik kon man mor naauw verstoan. Woorden en oetdrukkens, doar ik nog nooit van heurd haar.

En dat is al weer viefntwinnege joar leden. Dou ik bie de RON votging heb ik zegd: „Mit vieftege joar den is der gainain meer, dei nog Grunnegers proaten ken.” Ik denk, da'k ongelike krieg: 't gaat nog veul gaauwer.

Bevve 't ainks wel weerd, davve 'n aigen taal hebben of holden? Ik denk van nait. Maisten van 't „gewone volk” perbaaiieren, dat ze zo gaauw as 't ken moeke heur taal en meester zientent buten. Mor wël dei buut ook tugen ken, maiste Grunnegers nait. Want wat meester nait leerd is, nait op kweeschoul en nait bie moeke thoes, dat is wat veur verschil of der is tusse 't Grunnegers en 't Nederlands. En as dei goie man den nait 'n luk beetje gevuil veur taal het, den stuurt e zien kinderkes wereld ien mit 'n soort Nederlands, doar ze ien Holland nog harder om laggen as om 't echte Grunnegers. En och mien laive stumper, doar was 't nou krekt om te doun: dajje ien Holland Hollands proaten kennen mit Hollanders.

Maiste schuld

Mor maiste schuld hebben benoam pervinzioale overheden en nait te vergeten notoabelen ien dörp en stad. Om wat te nuimen: 'n bult boeren wazzen en bennen nog wel van gewoonte, dat ze 'n kander aantoolen ien 'n soort van Slapsma-Tiessens-idiom („vader is vanmorgens heegaan te gerstmaaien”). Tegen aarbaiders wer den aal Grunnegers proat, zodoude wazzen dei nait beder, dat heur taal was van 't mindere volk.

Bie dokter ging 't nog maler: Nederlands vanzulf, mor boetendes zee dei

ook nog van „je” en „Jij” tegen joe. Zoudoude dat as e den ais 'n moal ien 't Grunnegers begunde, den wer dat van hom nait aanveerd: „dokter haar mie veur 't sootje, hai prout boers tegen mie.”

Veur 'n lutje daarteg joar bevve bie de RON begund mit kerkdainsten ien 't Grunnegers. Dat is te zeggen: der wer ien 't Grunnegers préekt. 't Het 'n mooi zetje duurd, veurdat er ook ien 't Grunnegers béden wer! Ien joen aigen taal over ons Laivmeneer - nou ja, der ston ja naarns, dat 't nait mag. Mor ien joen aigen taal tégen ons Laivmeneer, zo 't rekt van man tot man, dat kon ja nait. En dat kwam van twee zieden: domie was baang, dat 't kerkvolk hom van preekstoul omdeel hoalen zol en 't kerkvolk hoopte, dat ons Laivmeneer dat zulm doun zol.

En van kaant van pervinzie het nog nooit blieken doan, dat ze doar ook mor ain spier op hebben mit 'n aigen Grunneger taal. O zeker, ze gaven wel ais 'n kulturele pries vot aan mien kammeroad Jan Niehoff of zo (neem mie nait kwoalek, Jan, hai is die aaid nog van haarten gund, mor doe waist wel, wat of ik bedoul), mor as draank en sauskens op wazzen en receptie doan, den was 't weer veur 'n hail joar beken, wat de Grunneger kultuur aabelangt. En nou is 't haidal gebeurd, want dei kulturele pries doar zit de west oek ien.

Stoaten mozzen mor ais 'n kemizzie benuimen, om „het vraagstuk van de Groninger streektaal en de toekomst van die taal” onderzuiken te loaten. Meschairs bennen doar nog wat ISP-centen veur - mit dei industrialisoatsie van zukswathin wordt 't toch niks en zeker nait nou Beijert wat dat aangaait ook al van zien geloof ofvalen is.

Kranten

Kranten haren der 'n bult aan doun kend en kennen dat meschairs nog.

ZIENSWIJZE

een opmerkelijke opinie

Schande genog kommen kranten maistied nait wieder as wat anekdotische stukjes. En die moaken 't gevuil, dat lezersvolk toch al haar, allinneg mor groder: ons taal deugt veur aans niks as veur proatjes over 't weer en hou of stambonen der bie stoan.

Op dit stuk bennen de beste kaansen veur 'n regionale omroep. En 't is schaande en ainks 'n groot schandoal, dat ze doar op 't Martiniekerkhof dei kaansen nou al joaren vergraimen, ale zoaterdoagen weer. Ik heb 't er niks op tegen, dat er lacht wordt om Grunneger humor. Mor mag dat den ook humor wezen. En Grunnegers. En gain bakken, doar aans niks mit gebeurd is as dat 't woord „Fraizen” op plak kommen is van 't woord „Belgen”.

En zojje nou ien haile pervinzie Grunnen aans gainent opschontjen kennen as dei maal Tjaark mit zien gekwedel? Man mag best zien centen verdainen, mor den op Vismaart achter 'n appelsienekroam. En den 't Grunnegers, dat er proat wordt - mien laive tied, den kekke 't net zo goud loaten.

Nou 't Grunnegers weer meer omdenken krigt, nou der ien 't Grunnegers (nou ja - Grunnegers) weer veul meer zongen wordt, nou der allerdeegs oet 't pervinziehoes positieve geluden kommen, nou zojje juist van zo'n Omroep Noord verwachten doun, dat ze 't Grunnegers beschonen en nait beschieten.

Veurstellen? Ja wis wel:

- Dei pervinzioale kemizzie dei mot er mor gaauw kommen.

- 'n Goeie rubriek ien 't Neisblad, ik heb al wat bedocht.

- 'n Neie regionoale omroep, mit hoofdstudio ien Middelsom.

Is dat nou zo belangriek, dat Grunnegers. Ik vien van aal. Ik denk, dat 'n volk, dat zien taal verlust, zukzulm verlust. Beschonen of beschieten, dei 't dut mot 't waieten.

Schiermonnikoog
Jan Klompsma